

Mentālā lavīna: piemēri un iemesli

(Grāmatai „Pūces horizonts. Esejas par globālajām transformācijām”)

Постмодерн – это ад.

Sergejs Kurginjans

И не оспаривай глупца.

Aleksandrs Puškins

Sāpīgi aktuālā fenomena apzīmējumi ir visdažādākie: garīgā krīze, metafiziskā katastrofa, garīgā degradācija, kognitīvā degradācija, veselā saprāta atmiršana, garīgais pagrimums, intelektuālā mazspēja, iracionālisma invāzija, antropoloģiskā bojāeja, civilizācijas lūzums, civilizācijas nogurums, paradigmu maiņa, kognitīvais šoks u.c.

Sāpīgi aktuālā fenomena apzīmējumā metaforiski iederas arī vārds „lavīna”. Lavīnu neviens nespēj apturēt. Lavīnas stihijai ir fatāls raksturs. Sastopoties ar lavīnu, šausmās sastinguši, mēs varam vienīgi gaidīt tās galu. Mēs instinktīvi saprotam, ka process ir neatturāms. Mums nolaižās rokas pretoties un totāli zūd griba kaut ko pasākt, lai apturētu drausmīgo nogruvumu, kas aizvien palielinās apjomā.

Apjomā palielinās arī tas, ko tagad varam dēvēt par mentālo lavīnu. Pēdējā laikā (aizvadītajos pāris gados) arvien regulārāk un regulārāk nākas sastapties ar nesaudzīgi atspoguļotiem mentālās lavīnas faktiem. Proti, publiskajā telpā (valstu medijos) tiek runāts un rakstīts par atsevišķu indivīdu, sociālo grupu, tautu un pat rasu debilizāciju, oligofrēniju, intelektuālo impotenci, morālo pagrimumu u.tml. Turklāt ir tendence saukt vārdā konkrētus cilvēkus (amatpersonas), sociālās subkultūras, tautas, rases. Tā tas agrāk nebija. Agrāk varēja kritiski raksturot nepatīkamās izpausmes (īpaši politikā), taču vārdi un uzvārdi, etnonīmi un socioloģiskā klasifikācija palika aiz kadra. Tagad ir savādāk. Regularitāte izpaužas tajā ziņā, ka, piemēram, par ekonomiku, finansu sfēru, Eiropas Savienības, ASV augstāko vadību vairs gandrīz nemaz citādāk neizsakās. Ja nākas lasīt vai klausīties par minētajām sfērām un amatiem, tad jau iepriekš varam būt gatavi kārtējo reizi tikties ar garīgās nepilnvērtības dzelīgu fiksāciju.

Nav liela jēga atsaukties uz medijos sastopamajiem piemēriem no politiskās dzīves: Borrouzo, Bušs (jaunākais), Obama, Sarkozy, Natanjahu, atsevišķu valstu un kontinentu administratīvie kadri, ministri u.c. Viņu garīgos trūkumus ik dienas kāds izsmējīgi atgādina. Tamlīdzīgu piemēru kolekcija papildinās burtiski katru dienu. Rakstot šo darbu, Internetā izlasīju par „мягкотелые европейцы”, jo eiropiešu ierēdņi vairs nespēj savu dzīvi nokārtot saprātīgi. Tāpat sarkastiski tiek raksturots vesels subkontinents - Eiropa. Marta sākumā Internetā bija runa par „stulbajiem latviešiem”. Tāpat rupji tiek raksturota atsevišķa tauta. To nebaidījās pateikt LU Socioloģijas

fakultātes profesors.

Analītiska vērtība ir gudru un dziļu domātāju viedoklim, cenšoties izprast procesu iemeslus, trendus un to, ar ko tas var beigties. Domāt ar gudru un dziļu analītiķu palīdzību vienmēr ir vilinoši un perspektīvi. Tāpēc liksim mierā politiskus.

Krievu dzejniece, tulkotāja un literatūrzinātniece Olga Sedakova, Romas pāvesta Jāņa Pāvila II intelektuālā salona dalībiece, savas analītiskās apceres velta diviem tematiskajiem lokiem – „*Poetica*” un „*Morali*” (skat.: olgasedakova.com). Savukārt abos tematiskajos lokos ir vairākas pastāvīgas tēmas. Piemēram, par brīvības jēdziena neadekvāto izpratni mūsdienās.

Kā zināms, šī tēma šodien ir populāra. Tiek uzskatīts, ka brīvības kroplā izpratne ir daudzu nelaimju avots. Brīvību traktējot kā neierobežotu visatļautību, postmodernisma laikmetā ir uzspriecinātas slūžas, kas agrāk relatīvi aizturēja pusdomātāju, mēnessērdzīgo un pusmēnessērdzīgo inteliģentu un pusinteliģentu „viedokļu” lavīnu. Tagad šī lavīna jau pilnā mērā ir pārklājusi atsevišķu tautu kultūras publisko telpu. Latvijas nācijai tas ir labi zināms. Visur dominē muldoņas ar izvalbītām acīm. Citās kultūrās par laimi vēl notiek nemitīga cīņa ar „viedokļu” uzplūdiem. Īpaši Internetā. Tāpēc daudzi joprojām nemīl Internetu un pret to izturās kā pret mentālo mēslu bedri. Internets ir kļuvis par visapjomīgāko „viedokļu” platformu. „Viedokļu” tipoloģiskās formas blogos, forumos, komentāros ir labi zināmas: „Es neesmu lasījis viņa darbus, bet mans viedoklis par viņu ir sekojošais...”; „Es par to neko neesmu dzirdējis, bet man ir savs viedoklis...”; „Es šajā jautājumā neesmu kompetents, bet manuprāt vajadzētu rīkoties sekojoši...” utt. u.tml.

Brīvības kroplā izpratne, kurai ir savs demagoģiskais arguments - „uzskatu un viedokļu plurālisms”, mūsdienās ir viena no vislielākajām sērgām, ar kuru visplašāk inficēta ir jaunatne – „*новые тупые*”. Tā ir sabiedrības daļa, kas ir uzaugusi un skolā gājusi postmodernisma dekoratīvā intelekta, lingvistiskās ekzēmas un diskursīvā ārprāta laikmetā. Taču tā ir sabiedrības daļa, kura faktiski pati nav vainīga slūžu uzspriecināšanā un „viedokļu” lavīnas dārdēšanā. Vainas lauvas tiesa ir jāuzņemās tiem gudriniekiem, kuri formēja ideoloģiju un kognitīvajos procesos (izglītībā, publicistikā, sociālajās zinātnēs, politiskajā filosofijā) ieviesa un nostiprināja brīvības neadekvāto izpratni. Vainīgi ir tie, kuri acīmredzot paši vāji orientējās brīvības būtībā, bet kuriem par katru cenu gribējās atriebties „nebrīvības” laikmetam un tā reprezentantiem – visiem tiem, kuri viņuprāt ierobežoja brīvību katram cilvēkam publiski izteikt savu viedokli. Faktiski idejiskā plurālisma konceptu radīja un „piarēja” ne būt tie, kuri tagad paši sevi dēvē – „*новые тупые*”. Tomēr mums diemžēl ir paaudze, kura sava „viedokļa” publiskajā demonstrācijā saskata dzīves galveno jēgu un „blogošana” ir viņu esamības centrālā stihija.

Tas tagad ir labi zināms, ka brīvības manipulatīvi plurālistiskā izpratne ir radījusi visatļautību, haosu, nelikumības un cilvēkā atmodinājusi visu to graužošo, kas cilvēkā ir sastopams. Brīvības jēdziens ir zaudējis savu morālo patosu. Brīvība nozīmē nepakļaušanos ļaunajam, negodīgai pavēlei, meliem. Brīvība ir atsacīšanās piedalīties ļaunuma akcijās. Brīvība izsaka nevis to, ka cilvēks negrib būt nebrīvs, bet gan to, ka cilvēks nevēlās būt vainīgs. Brīvības galvenais princips ir atbildības princips – neizmantot brīvību ļaunprātīgi, savtīgi, personiski izdevīgi, lai nejostos vainīgs. Tagad pārāk daudzi brīvību izprot kā aizliegumu un ierobežojumu neeksistēšanu un atbrīvošanos no jebkādas varas pakļautības. Liekas, daudzi nemaz nesaprot brīvības un varas, brīvības un atbildības organisko saistību. Faktiski brīvība pati ir vara. Brīvība ir vara pār cilvēku

un sociumu.

Olga Sedakova interesanti raksta par brīvības estētisko aspektu. No brīvības jēdziena ir izzudusi poēzija. Poēzijas jēga vienmēr bija brīvības filosofiski poētiskajā interpretācijā. Poēzijas galvenā tēma ir brīvība. Tagad brīvības jēdziens ir materializējies un piezemējies. Mūsdienu sabiedrībā brīvības jēdziens asociējas ar politiskās varas struktūrām, minoritāšu tiesībām, pakalpojumu un preču izvēles brīvību. Brīvība ir ne tikai poēzijas galvenā tēma, bet arī daiļrades primārais nosacījums. Verdziska, bailīga, izkalpīga, konformistiska pozīcija nav skaista. Skaista ir brīvības caurstrāvota pozīcija – brīvības caurstrāvota pašapziņa. Skaists ir tikai garīgi brīvs cilvēks.

Postmodernisms visiem ir apnicis. Cilvēki ir noilgojušies pēc tēliem un simboliem. Cilvēkiem ir apnikušas aukstās un bezdvēseliskās postmodernisma „konceptijas”. Cilvēkiem ir apnikušas iemarinētās haizivis, ar briljantiem aplīmētie galvaskausi, skatījums uz pasauli caur zirga dibenu.

Olga Sedakova izsaka oriģinālu novērojumu: Krievija ir vienīgā zeme, kurā brīvība vēl kaut ko nozīmē vēsturiski tradicionālajā brīvības izpratnē, kad pirmkārt un galvenokārt ir runa par cilvēka iekšējo brīvību. Rietumos valda materiālistiskā brīvības izpratne bez reliģiskā, poētiskā, morālā patosa. Arī paši Rietumu intelektuāļi atzīst, ka Krievija ir pēdējā cerība brīvības un vispār garīguma saglabāšanā. Olga Sedakova par to no viņiem ir dzirdējusi vairākkārt un dažādās valstīs. Rietumos ir zudusi cerība, ka pēc postmodernisma atgriezīsies kultūras agrākās vērtības un brīvības/garīguma vēsturiski tradicionālā izpratne. Tātad – atgriešanās pie „vecajām vērtībām” nenotiks. Tātad – tiekamies ar mentālās lavīnas konstatāciju „balto” rases un tās civilizācijas mērogā.

Tāds pats mērogs ir viņas tekstos par saprātu. Olga Sedakova ir pārliecināta, ka jautājums par saprātu jeb *Homo sapiens sapiens* ir aktuāls politikā, ekonomikā, kā arī sociālajā un mākslas sfērā. Minētajās sfērās mūsu civilizācija nerīkojās gudri un saprātīgi. Un vispār saprāta idejas izkropļošana ir mūsu laikmeta lielākais izaicinājums.

Rietumu cilvēki daudzus gadsimtus jūsmoja par saprāta iespējām un rezultātiem. Arī Olga Sedakova savu grāmatu nosauca tipiski – „Saprāta apoloģija”. Taču tagad saprāta izraisītā neierobežotā progresa optimisms un apoloģētika ir beigusies. Tagad no saprāta ir jāaizsargā jūtas, fantāzija, intuīcija, ticība, iedvesma. Tās ir izpausmes, kurām ir vajadzīgs advokāts. Sapratam advokāts nav vajadzīgs.

Taču, kā akcentē Olga Sedakova, jūsmojot par saprātu, esam aizmirsuši muļķību. Esam aizmirsuši, ka muļķis var būt agresīvs, augstprātīgs, ambiciozs tik pat lielā mērā kā saprātīgais. Muļķis nav spējīgs cienīt, un muļķis neko neciena. Tā ir muļķa pirmā un svarīgākā īpašība. Tāpēc nav jābrīnās, ka šodien visur sastopamies ar necienīgu attieksmi. Tas tāpēc, ka visur ir ieperinājušies muļķi.

Olga Sedakova citē Dostojevski: „*Смирись, гордый ум!*”. Citāts patiešām tagad ir aktuāls. Mēs mīlam saprātīgos, gudros, talantīgos „nolikt savā vietā”. Taču mēs šodien esam aizmirsuši Puškina nosodījumu: „*И ты, бездарная глупость, уймись!*”. Masu fenomenu segmentācijas paraugteritorijās faktiski vairs netiek pie vārda tie, kuri gribētu un spētu muļķus „nolikt savā vietā”. Intelektuālajā konkurencē ir uzvarējuši muļķi, priekš kuriem faktiski ir vajadzīgs šis pasākums – intelektuālā konkurence. Gudriem cilvēkiem intelektuālā konkurence nav vajadzīga,

un viņi no tās neбайдās. Baidās tikai muļķi. Un šajā ziņā varam formulēt kulturoloģisko likumsakarību: jo pliekanāka kultūra, jo intelektuālajā konkurencē lielākas izredzes uzvarēt muļķiem; jo spēcīgāka kultūra, jo intelektuālajā konkurencē lielākas izredzes uzvarēt gudriem. Tāpēc tagad Latvijā nav jābrīnās, ka, piemēram, par gudriem studentiem neviens nerūpējās, kā tas bija padomju laikā. Nerūpējās tāpēc, ka visur ir muļķi, kuriem ir iedzimtas bailes pat no gudriem bērniem un jauniešiem.

Tagad nākas lasīt, ka eiropieši grāmatas pērk savas dzīves uzlabošanai tāpat kā pērk labus apavus un zobu protēzes. Tā par eiropiešiem izsakās Karens Svasjans grāmatā „Eiropa. Divi nekroloģi” (skat.: rvb.ru). Viņaprāt Rietumu civilizācija ir „nonākusi marasmā” un marasmā nonākušo cilvēku galvenās iezīmes var parodiski formulēt sekojoši: „demokrātiskums, kompatibelums, politikorekts, tusējošais, pederastmīļotājs, makdonaldiskais, vienā vārdā sakot, o’kejskais”.

Var diskutēt par Rietumu bojāeju garīgās kultūras atsevišķās sfērās, politikā, saimnieciskajā darbībā, žurnālistikā. Taču ir naīvi, uzsver Karens Svasjans, neredzēt un noliegt Rietumu lasītāju nāvi. Rietumu lasītāji ir pārvērtušies par oligofrēniem. Filsofa grāmatā ir vārdi par to, ka Eiropas vēsture no XX gs. otrās puses ir konsekventa un plebiscistiski likumīga afroamerikanizācija. Rietumu mūsdienu civilizācija ir lietu civilizācija – elektroniski un lāzeriski superprecīzu izlutinātu pusaudzū iemīļotu gudru lietu civilizācija. XX gs. filosofiskās problēmas risina klerki un ģenerāļi, bet nevis gara cilvēki. Klerki un ģenerāļi nedomā par īstenību reālās īstenības tēlos. Turklāt mūsdienās velme vērot un domāt ir totāli paralizēta. Vērošanas un domāšanas vietā ir stājusies runāšana, ko modīgi sauc par diskursu, ignorējot šī vārda latīnisko nozīmi – haotisku un bezjēdzīgu skraidīšanu. Rietumos daudzi tāpēc ir vispār atraduši vērot un domāt. Viņi ir spējīgi uztvert un saprast tikai to, kas ir formulēts īsos teikumos un rakstīts ar lielajiem burtiem.

Karens Svasjans ironiski atstāsta vienu piemēru. „*American Airlines*” pasažieriem piedāvā riekstus, uz kuru iepakojuma ir instrukcija: „Atveriet iesaiņojumu, apēdiet riekstus!” Kā rezumē filsofs, slinkais prāts atrofējās: „Prāts kļūst vājš, un vājš prāts ir vājprāts. Mēs nonākam vājprāta laikmetā. Vājprāta pirmais simptoms: kliegzieni par labai draudošajām briesmām un par nepieciešamību glābt dabu. Taču dabu nevajag aizsargāt no „izplūdes gāzēm”, bet gan no „izplūdes domām”; ekoloģiskās katastrofas zonas var konstatēt nevis saskaņā ar Geigera skaitītāja bultiņas novirzēm, bet gan saskaņā ar inteliģences blīvuma klātbūtni. Domāšanai draud briesmas. Būtībā šīs briesmas izpaužas intelektā, bet dzīves variācijās tās izpaužas labklājībā, komfortā, inertumā, gausumā, trafaretumā, bezsejainībā, bailīgumā, loģiskā un morālā netīrībā, augstprātībā, frāzes kundzībā, muldēšanā”.

Karens Svasjans raksta par ASV lomu Eiropas liktenī. Eiropas liktenis amerikāņu interpretācijā sākās ar to, ka eiropiešu aizbraucēji, nonākot ASV, Eiropu tūlīt nolādēja kā Sātana tirānijas vidi un Eiropu pārvērtā par pagrimušas pasaules simbolu, jo, lūk, Eiropā esot vēl lielāka verdzība nekā senajā Ēģiptē. Amerikāņu izpratnē Eiropa kļuva par elli.

1947.gada 6.martā ASV prezidents Trumens teica: „Pasaulei ir jāpārņem amerikāņu sistēma. Pati amerikāņu sistēma var izdzīvot Amerikā tikai tādā gadījumā, ja tā kļūst par visas pasaules sistēmu.” Karens Svasjana ieskatā tamlīdzīga attieksme kļuva par nāves spriedumu Eiropas kultūrai. Viņš atsaucās uz Rūdolfu Šteineru, kurš 1917.gada 16.novembrī precīzi raksturoja Amerikas un Eiropas konfrontāciju: „Amerikas tieksmes ir visu mehanizēt un visu redzēt tīrā naturālismā, pakāpeniski noslaucīt Eiropas kultūru no zemes”.

Šodienas eiropieši jau ir totāli pārņemti ar visu to, kas ir apzīmogots ar maģisko „*Made in USA*”. Šodienas eiropieši pat vēlas, lai amerikāņi rūpējas par viņiem, tādējādi neslēpjot savu

novecošanu un atpalcību. Kā raksta Karens Svasjans, pēc II Pasaules kara Eiropa pati apzinājās savu bankrotu – pēc Osvencimas dzejoļus vairs nevar rakstīt. Eiropa apzinās savu neprasmi pašai tikt galā ar sevi, un tāpēc ērtāk ir saplūst ar *American Dream* un atmosties āfrikāņu īstenībā – afroamerikānisma vidē ap sevi Eiropā.

Intervijā armēņu laikrakstam Karens Svasjans teica, ka orientēties uz Rietumeiropu ir bezprāts (skat.: karenswassjan.com). Viņa viedoklis par Rietumeiropas tagadnes kultūru veidojās no 1993.gada, kad viņš sāka dzīvot Rietumos un strādāt Šveices, Austrijas, Vācijas augstskolās. Pirms tam viņam esot bijis pilnīgi cits priekšstats par Rietumeiropu. Izrādās, tās ir bijušas ilūzijas. Viņa pārliecībā Rietumeiropa ir „organizēts haoss”, kuru vada pašiznīcināšanās griba. Zinot to, ka pēc II Pasaules kara Rietumeiropa patiešām ir sevi iedzinusi strupceļā un iet bojā pati savas rīcības dēļ (aizraušanās ar migrantu uzņemšanu, cilvēku tiesībām, politikorektumu, amerikāņu tipa neoliberalismu), filosofam nevar neticēt.

Eiropa tēlo vienotību, taču faktiski pēc Berlīnes mūra krišanas un ES paplašināšanās tā ir kļuvusi vēl partikulārāka, - garīgajā ziņā nav nekas tāds, kas būtu visiem kopējs. Amerikāņu ideja par eiropiešu pēckara dzīves miermīlīgu nokārtošanu faktiski ir grandioza manipulācija – ārēja formālistiska darbība ar Eiropas valstīm, tautām, kultūrām. Pati Eiropa tagad nedzīvo saskaņā ar savu pašapziņu, bet orientējoties uz Ameriku. Eiropa ir pazaudējusi identitāti, par ko raksta Karens Svasjans. Starp eiropiešiem vēl ir spēki, kuri pretojās Amerikas ietekmei. Taču šos spēkus neviens nopietni neuzklausā, nerespektē un ignorē to rekomendācijas.

Taču Rietumeiropā Karenu Svasjanu visvairāk pārsteidz, kā viņš formulē, „idiotisma apzināta griba”. Rietumeiropas idiotisms nav spēlēšanās un izlikšanās. Filsofs min idiotisma piemērus. Anglijā nesen notika intensīva diskusija. Tajā aktīvi iesaistījās protestantu arhibīskaps, princis Čarlzs, premjerministrs, populāri intelektuāļi. Diskusijas iemesls bija kāda ārsta paziņojums par iespēju ķirurģiskā ceļā panākt, ka vīrietis dzemdē bērnus. Diskusijas dalībnieki interesējās tikai par to, vai tas tik tiešām var reāli izdoties. Idiotisms izpaužas tajā ziņā, ka neviens nejautāja, kāpēc tas ir vajadzīgs un kāpēc vīrietim ir jādzemdē bērni. Kā domā filsofs, Armēnijā tāda tēma izraisītu smieklus, un tāda tēma netiktu nopietni apspriesta vispār, jo par to tikai visi smietos. Idiotisma privilēģētība; lūk, kas atšķir Eiropu no Armēnijas, kurā arī ir sastopami idioti. Tikai Armēnijā idioti nav privilēģēti būt sabiedrības uzmanības centrā.

Rietumeiropas idiotisma fundamentāls iemesls ir amerikāņu propagandētā „laimes teorija”, kad cilvēciskās esamības galvenais ideāls ir būt laimīgam, ko garantē ASV konstitūcija. Amerikāņu „laimes teorija” ir adresēta nedomātājiem, lai viņus vadītu. „Laimas teorija” ir buržuāziska teorija, kura radās reizē ar buržuāzijas izveidošanos. Lai cilvēks būtu laimīgs, ir jāzina, kas cilvēku dara nelaimīgu. Un buržuāzijai tas ir labi zināms. Cilvēku nelaimīgu dara viņa prāts. Par to ir teikts Bībelē. Kā ironizē Karens Svasjans, tagad nedomāt māca pat dziesmās – „*Dont worry, be happy*”.

Otrs cilvēka nelaimīguma iemesls ir atmiņa – noslieksme pēc tradīcijas, kultūras mantojuma, vēstures. Tāpēc tiek darīts viss, lai cilvēki neko neatcerētos un viņiem zustu interese par pagātni. Cilvēkiem tāpēc iestāsta, ka viņi ir brīvi un var darīt visu, ko vēlas. Cilvēki var baudīt dzīvi visā tās šodienas daudzveidībā. Cilvēkus pārliecina, ka tikai viņi paši ir savas dzīves noteicēji. Miljoniem cilvēku tagad tam paklausā un baudā dzīvi ne par ko nedomājot ar prātu un neko neatceroties/nemācoties no pagātnes – vectēvu, tēvu mantojuma, kā arī neko nevēloties zināt par rītdienu.

Saprotams, uz eiropiešu apziņu atsaucās ne tikai amerikāņu plānveidīgi realizētā „Eiropas nolaupīšana”. Eiropiešu tāpat kā citu planētas iedzīvotāju apziņu XX gs. nogalē būtiski sāka ietekmēt process, kuru tagad var dēvēt par apziņas globalizāciju, ko savukārt veicina globalizācijas reālie notikumi. Kā raksta amerikāņu zinātnieks Stepan Meštovičs, globālo transformāciju rezultātā izveidojās „postemocionālā sabiedrība”. Tās garīgo dzīvi diktē reklāma, patērēšana, „fizioloģiskā” baudīšana. Tagad lieliski saprotam, kāpēc mūsu nogurusī hēdoniskā civilizācija, kuras centrā ir bauda un komforts, šodien kaitina citas civilizācijas, stimulējot pret „baltajiem” fundamentālismu, ekstrēmismu, radikālismu.

No 2008.gada ir jauns iemesls kariķēt „balto” cilvēku intelektuālo un morālo pagrimumu, kā

arī visdažādākā ģenētiskā lējuma „tviterotājiem” enerģiski demonstrēt savu „viedokli”. Tā ir finansu krīze. Finansu krīze turpinās, un visus šos gadus varējām lasīt par finansistu, ekonomistu un politiķu nekompetenci, alkātību un sociālo bezatbildību.

Tā, piemēram, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas dibinātājs un ilggadējais direktors franču ekonomists, rakstnieks, Francijas prezidenta F.Miterāna uzticības persona, Bilderbergas kluba biedrs Žaks Attali 2009.gada jūnijā radiointervijā „Euronews” ļoti kritiski izteicās par eirobirokrātiju. Intervija notika eiroparlamenta vēlēšanu laikā. Viņa ieskatā cilvēki neaktīvi piedalās vēlēšanās tāpēc, ka neuzticās deputātu kandidātiem. Cilvēki ne mazākajā mērā nav pārliecināti par politiķu spēju risināt problēmas. Pie tam katra valsts darbā uz Briseli deleģē otrās un trešās šķiras politiķus, kuri savā valstī vairs nav vajadzīgi. Aizvadītajos 30-40 gados bija tikai viens spējīgs eirokomisijas priekšsēdētājs – Žaks Delorā. Pārējie - pelēkas viduvējības, kas nav spējīgas patstāvīgi pieņemt lēmumus. ES vadība funkcionē ārkārtīgi zemā līmenī.

Atbildot uz jautājumu par G-20 lomu krīzes pārvarēšanā, Žaks Attali izsaka bažas par pasaules bagātāko valstu līderu darbību. Tā drīzāk atgādina veikli nospēlētu farsu visas planētas skatītājiem. G-20 ar farsa komediantu ārišķīgajiem efektiem apliecina absurdu un nenopietnu pieeju.

Žaks Attali „Euronews” atkal runāja 2010.gada maijā. Intervijas iemesls – stāvoklis Grieķijā. Bija beidzies ES sammits par palīdzību Grieķijai. Franču ekonomists uzskata, ka ES valstu vadītāju rīcība ir alogiska. Sammits notika pārāk vēlu. Ja tas būtu noticis dažas nedēļas agrāk, varēja iztikt ar 40 miljardiem. Pirmajā laikā vispār negribēja dot naudu, bet tad pēkšņi piekrita. Taču bija jau par vēlu. Pie tam eiropadītāju piedāvātais mehānisms nekur neder. Summas ir milzīgas, taču Grieķijas ekonomikai piedāvātais plāns nav realizējams.

Raksturojot finansu krīzi kopumā, Žaks Attali kritizēja transnacionālo banku amorālo rīcību un valstu vadītāju bezatbildību. Sākumā bija amerikāņu neliela hipotekārā krīze, kura varēja izmaksāt 10 miljardus dolāru. Nekas netika darīts, un izvērtās pasaules finansiālā krīze, kas var izmaksāt 500 miljardus dolāru. Atkal nekas netika darīts. Vienīgi tika izdevumu smagums novelts uz nodokļu maksātāju pleciem. Sākās valstu parādu krīze, kas aptver 7-8 triljonus dolāru. Bankas turpina spekulēt un amorāli rīkoties. Tas notiek tāpēc, ka pie varas ir atpalikuši politiķi. Viņu izpratne un domāšana atpaliek par simts gadiem. Un „Euronews” uzdot jautājumu, kāds vēl nesen publiskajā telpā nebija iespējams. Proti, Žakam Attali jautā, vai mūsdienu Eiropā vispār ir sastopams kāds saprātīgs valsts vadītājs. Atbilde ir satriecoša. Esot tikai viens - Luksemburgas premjerministrs. Orientējās arī Eiropas Centrālās bankas pārvaldes priekšsēdētājs, taču viņš nenodarbojās ar politiku. Žaks Attali runā par „vecu un bagātu” valstu nogurumu. Tās ir nogurušas strādāt un domāt. Tāpēc sāka dzīvot uz parāda, ko tagad nākas atmaksāt. Turklāt „politiskā šķira” joprojām guļ un pat krīze nav to atmodinājusi.

Pārdomājot Olgas Sedakovas, Karena Svasjana, Žaka Attali novērojumus, bet īpaši „baltajiem” veltītos vārdus, nākas atcerēties krīzes neekonomiskos faktorus. Pirmais krīzes neekonomiskais faktors, kuram noteikti nākas vispirms pievērst uzmanību, ir demogrāfiskais faktors. Atziņa (demogrāfiskā imperatīva princips), ka demogrāfiskā problēma ir vissvarīgākā cilvēces dzīvē un planētas iedzīvotāji funkcionē kā vienota sistēma, tagad sāk ieņemt arvien stabilāku vietu mūsdienu mentalitātē, nosakot domāšanas veidu, dzīves uztveri un emocionālo ievirzi. Tā, piemēram, demogrāfiskās problēmas emocionālā ievirze spilgti atspoguļojās XX gs. Rietumu

zinātnes patriarha Kloda Levī-Strosa intervijā sakarā ar viņa 100 dzimšanas dienu 2008.gada beigās. Intervijā franču zinātnieks atceras, ka viņa jaunībā, kad viņš sāka nodarboties ar zinātni XX gs. 30.gados, uz Zemes dzīvoja 2 miljardi iedzīvotāju, bet tagad pēc 50-60 gadiem iedzīvotāju skaits pieaudzis līdz 6 miljardiem un turpina pieaugt. Tieši tas, kā atzīstas slavenais zinātnieks, viņu satraucot visvairāk nekā jebkurš cits notikums. Viņaprāt visas nelaimes vai vismaz viena daļa no visām nelaimēm, no kurām mēs ciešam dažādās dzīves jomās, notiek iedzīvotāju masas straujā pieauguma rezultātā vai kā šī straujā pieauguma sekas. Cilvēce iegūst arvien lielāku un lielāku antihumāno tendenci un kļūst naidīga pati pret sevi, kļūst pati par savu ienaidnieku. Dažādo civilizāciju un kultūru ideoloģijas un reliģijas, kuras mūsdienās asi pretstata vienu otram, ir tikai ārējā fenomenoloģiskā izpausme kaut kam daudz dziļākam. Tik grandiozā apjomā uzblīdusī cilvēce arvien vairāk un vairāk atklāti atsedz nopietnas problēmas dzīvot visiem kopā. Etniskie un civilizāciju konflikti ir tikai fasādes dekors, aiz kura slēpjās principiāli svarīgākās demogrāfiski eksistenciālās intereses.

Zināma emocionālā nostāja pret šodienas pasauli var būt ne tikai izciliem zinātniekiem. Katram domājošam cilvēkam noteikti ir saprotams, ka iedzīvotāju skaita grandiozais pieaugums nevar neatsaukties uz ekonomiku – pārtikas produktu un sadzīves preču masu ražošanu, kas savukārt veicina peļņas pieaugumu, paver spožas perspektīvas alkātībai, sekmē transnacionālo korporāciju un planetāra mēroga finanšu monsturu rašanos. Demogrāfiskā problēma ir pamatā rūpnieciskās ražošanas pārvietošanai no Rietumiem uz Dienvidāzijas zemēm ar lielu iedzīvotāju skaitu un lētu darbaspēku.

Planētas iedzīvotāju skaita pieaugums psiholoģiski atsaucās uz biznesmeņu apziņu; iedzīvotāju skaits pieaug un tārad ir garantija, ka arī biznesa apjoms neapsīks. Turklāt cilvēku skaits palielinās un palielinās, un tam nav redzams gals. Labi ir zināms, ka Ķīnas, Indijas, Indonēzijas attīstības pamatā ir demogrāfiskie motīvi – nepieciešamība rūpēties par miljardiem cilvēku eksistences nodrošināšanu.

Demogrāfiskā imperatīva princips ir teorētiskais kodols demogrāfiskās globalizācijas koncepcijai. Saskaņā ar šo koncepciju nevis globalizācija izraisīja iedzīvotāju iesaistīšanos globālajos procesos, bet gan pretēji: iedzīvotāju globalizācija, proti, demogrāfiskā globalizācija izraisīja uz planētas totālu globalizāciju. Citiem vārdiem sakot, demogrāfiskā globalizācija ir iedzīvotāju pārvietošanās dzīves vietas izvēlē un darbībā planetāri globālā mērogā.

Vēsturiski vispirms demogrāfiskā globalizācija izpaudās tad, kad eiropieiskās rases pasionārās enerģijas kvantuma pārpalikums provocēja transatlantisko ekspansiju. Eiropieiskā rase sāka ietekmēt dzīves procesus gan Vecajā, gan Jaunajā pasaulē Atlantijas okeāna krastos, kā arī ekspansija virzījās uz ziemeļaustrumiem Eirāzijas kontinentā. Eiropieiskās rases pārstāvji ne tikai sāka dzīvot, bet arī valdīt praktiski visos kontinentos. Notikumi Ziemeļamerikā (indiāņu apzināta iznīcināšana) lika eiropieiskās rases kolonizatoriem meklēt darbaspēku Āfrikā.

No XVIII gs. līdz 1925.gadam eiropieiskās rases pārstāvju skaits nemitīgi palielinājās, jo palielināt cilvēcisko kapitālu ļāva teritoriālais potenciāls, dabas resursu bezmaksas pieejamība praktiski visos kontinentos, kā arī zinātniski tehniskais progress un ražošanas tehnoloģiskā attīstība ļāva eiropieiskajai rasei dzemdēt bērnus, daudz nebēdājot par viņu eksistences nodrošināšanu. Cilvēku skaita pieaugums provocēja ekonomikas pieaugumu, bet ekonomika pati sevi stimulēja ražot vairāk un vairāk.

Eiropēiskā rase, pateicoties demogrāfiskajai globalizācijai, pārvaldīja 80% no planētas resursiem, bet 1925.gadā bija 1/3 daļa no planētas iedzīvotājiem – apm. 850 miljoni cilvēku. Eiropēiskā rase uz planētas bija monopoliste politisko un ekonomisko jautājumu risināšanā, - tā bija totāla hegemonija, jo „baltie” cilvēki kontrolēja 80% no planētas sauszemes teritorijas.

Tiek uzskatīts, ka eiropēiskās rases demogrāfiskā globalizācija ir galvenais iemesls demogrāfiskajai pārejai, kad no XX gs. vidus 90 gadus (1960-2050) strauji palielinās citu rasu iedzīvotāju skaits Āfrikā un Āzijā. Eiropēiskās rases iespīšanās planētas visos kontinentos veicināja vietējo iedzīvotāju mirstības samazināšanos un dzimstības pieaugumu, daudzbērnu ģimenes tradīciju.

„Baltās” rases demogrāfiskās globalizācijas sekas tād ir cilvēces iedzīvotāju skaita straujš pieaugums, kas noslēgsies mūsu gadsimta vidū, kad planētas kopējais cilvēciskais kapitāls būs 12 miljardi un „baltie” cilvēki būs tikai 1/10 daļa no planētas iedzīvotājiem.

Eiropēiskās rases demogrāfiskā globalizācija acīmredzot nevarēja turpināties bezgalīgi, un pēc uzplaukuma sekoja straujš atslābums. No XX gs. otrās puses „baltās” rases pozīcijas strauji mazinās pat Eiropā, Ziemeļamerikā, Austrālijā, jo citu rasu pārstāvju migrācija uz „balto” zemēm jau sen ir labi zināms fakts. Tagad labi zināms fakts ir arī tas, ka ne visur, kur strauji pieaug iedzīvotāju skaits, simetriski attīstās saimnieciskā darbība, nodrošinot iedzīvotāju eksistenci. Ķīnā, Indijā, Indonēzijā strauji pieaug iedzīvotāju skaits un uzplaukst ekonomika. Diemžēl citās valstīs (īpaši Āfrikā) pieaug iedzīvotāju skaits un palielinās nabadzība, un atpalicība. Tas sekmē jaunu grandiozu demogrāfisko globalizāciju, un šoreiz planētu savā varā nepārņem „baltā” rase, bet gan citas rases.

Šodien analītiskajā literatūrā jau samērā regulāri nākas sastapties ar atziņu, ka dzimstības, mirstības, migrācijas, nodarbinātības dinamika ir galvenie globālo pārmaiņu faktori. Sprotams, šī atziņa daudziem var likties pārāk abstrakta un subjektīva, kas drīzāk var noderēt kā morālā maksima, bet nevis kā rekomendācija konkrētai politiskajai rīcībai. 1992.gadā amerikāņu populārais politologs Frensis Fukujama izdeva grāmatu „Vēstures beigas un pēdējais cilvēks”. Tās mērķis ir pievērst lasītāju uzmanību grandiozajām pārmaiņām cilvēces vēsturē. Tā vēsture, kas bija līdz mūsdienām, ir beigusies. Tagad sākas jauna vēsture ar jauniem „spēles noteikumiem”. 1999.gadā F.Fukujama izdeva grāmatu „Lielais sairums: cilvēka daba un sociālās kārtības pārveidošana”. Tajā viņš apskata dzīvi „vēstures beigu” grandiozo pārmaiņu periodā, kad sairuma pazīmes ir konstatējamās cilvēku dzīves visos līmeņos – ģimenes, valsts, individu, garīgās kultūras. Tas ir tāpēc, ka pārejas laikmetiem ir raksturīgs strukturāls sairums, jo cilvēkiem nav laika izstrādāt stabilus morālos, tikumiskos, reliģiskos, zinātniskos priekšstatus par sabiedrības dzīves organizāciju.

Zinātnieki šodien rūgti skaidro, ka uz dziļo pārmaiņu procesu praktiski nav iespējams iedarboties. Demogrāfiskie procesi nepakļaujas voluntārai iedarbībai. Pat ķīniešu un indusu iekļaušanās dzimstības regulēšanā nedod manāmu rezultātu. Idejas nav, jo pārmaiņas notiek straujāk nekā „nobriest” idejas – politiskās, ekonomiskās, filosofiskās.

Mēs jau formulējam vienu kulturoloģisko likumsakarību. Kulturoloģiskās likumsakarības autoritāte ir arī tēzei, ka kultūras (valsts, civilizācijas, valstu politiskās koalīcijas) bojāejas priekšvakarā sākas garīgais pagrimums, morālā izlaidība, amatpersonu vienaldzība, elites cinisms un nodevība. Jūtot savu galu, kultūrā padziļinās stagnācija un sākas tas, ko dēvē „dzīres

mēra laikā”. Cilvēki maniakāli nododās dzīves baudīšanai, nedomā par rītdienu, rūpējās tikai katrs par sevi, izsmej jebkuras vērtības un ideālus, bērni pārstāj cienīt vecākus, tauta pārstāj interesēties par savu pagātni. Kultūras visās institūcijās iespējās pusdomātāji un muļķi ar verbālo caureju, kā mēs šodien teiktu Latvijā. Viņi ātri konsolidējās un galu galā sāk visu kontrolēt.

Acīmredzot tas pašlaik pilnā mērā attiecas uz „balto” cilvēku kultūru/civilizāciju. „Baltie” cilvēki noveco, viņiem nedzimst bērni, viņu pilsētas ir pārpildītas ar citu rasu pārstāvjiem un citu kultūru/civilizāciju artefaktiem. Ļoti drīz „baltie” uz planētas būs nomācošā skaitliskajā mazākumā un zaudēs iniciatīvu jebkurā dzīves sfērā. Viņus varbūt pat neiekļaus „pasaules valdībā”, un Bilderbergā pulcēsies tikai „krāsainie”. Tas ir scenārijs, kas vēsturē ir atkārtojies, sākot no Romas impērijas un beidzot ar sociālisma valstu koalīcijas sabrukumu XX gs. beigās. Tiem, kuriem interesē arī citi piemēri, iesakāms lasīt Ļeva Gumiļeva grāmatas.

„Balto” cilvēku civilizācijā pašlaik vislielāko optimismu un cerību izraisa krievu ģeniālā ideologa un domātāja Sergeja Kurginjana stratēģiskie un ģeopolitiskie priekšlikumi, kuriem jau ir milzīga pozitīvā rezonanse ne tikai Krievijas, bet arī daudzu citu zemju sabiedrībā. Tā tas ir neskatoties uz to, ka priekšlikumi adresēti tikai Krievijas nācijai un krievu tautai kā potenciāli pasionāram spēkam ieceru realizācijā

Ļoti svarīgi ir tas, ka Sergejam Kurginjam ir izdevies konsolidēt valsts visaugstāko intelektuālo potenciālu. Viņa stratēģisko un ģeopolitisko doktrīnu atbalsta visgrudrākie cilvēki šodienas Krievijā. Valstī faktiski ir radies „trešais spēks” (tā viņi sevi dēvē), kas ir apņēmis nepieļaut Krievijas degradācijas turpināšanos un formulējis konkrētus sociāli politiskos un ekonomiskos nākotnes mērķus.

Aizvadītajos pēcpadomju gados vislielākā nelaime bija tas, ko Sergejs Kurginjans dēvē par metafizisko katastrofu. Runa ir par visaugstāko garīgo ideālu trūkumu cilvēkos. Jēdziens „metafizika” apzīmē galējās nostādnes par cilvēka dzīves jēgu. Ja cilvēks ir pārtraucis interesēties par savas dzīves jēgu, tad viņa gars ir salauzts un vairs nav iespējama nekāda attīstība, kustība, tieksmes u.tml. Metafizika cilvēkam sniedz mierinājumu. Bez mierinājuma cilvēks nespēj dzīvot. Dzīve bez mierinājuma nav cilvēka cienīga dzīve.

Pēcpadomju gados cilvēkiem nepārtraukti iestāstīja, ka ir jādzīvo šodienai, bet nevis jāsapņo par rītdienas ideāliem. Krievijas sabiedrību centās pārliecināt, ka šodienai dzīvo visi Rietumu iedzīvotāji, kuriem primārais ir intereses, bet nevis ideāli. Krievijā tika sagrauts ideālais vispār un radās zvēru bars bez ideāliem. Vainīga ir politiskā vara, kura diskreditēja ideālus un ideālismu vispār. Sergejs Kurginjans norāda, ka tā nerīkojās neviena vara. Pat Ļeņins saprata, ka tautai ir vajadzīgi ideāli, bet ne tikai „gulašs”, kā materiālistisko interešu substrātu dēvēja Ēriks Froms. Rezultātā šodienas sabiedrība domā tikai par „gulašu” un kļuvusi sociāli apātiska, zaudējusi lojalitāti valstij un tās politiskajai šķirai, zaudējusi iniciatīvu un spēju pretoties ierēdņu anarhijai un jaunbagātnieku snobismam un cinismam. Valstī radusies neoliberālā fašisma diktatūra, visu laiku liekot cilvēkiem atsacīties no būtiskākā un aizmirst eksistenciāli fundamentālos jautājumus. Tādējādi tiek grauta cilvēka identitāte un pašcieņa, kā arī ir iestāties antropoloģiskās nevienlīdzības laikmets. Atklāti tiek norādīts, ka „tautai” ir vajadzīgs tikai „gulašs” un neko citu tā nav pelnījusi.

Sergejs Kurginjans savā Interneta televīzijā (skat.: kurginyan.ru) runā par Krieviju kā „pasaules

lokomotīvi”. Krievijai ir nākotne, kas balstās uz tās grandiozo mantojumu. Taču pats galvenais ir krievu tautas mesiānisms, kas ir tautas gara konsolidācijas avots. Krievu tauta vienmēr ir dzīvojusi ar sava mesiānisma apziņu. Pat sociālisma periodā šī apziņa bija centrālais virzošais spēks. Kriminālās buržuāzijas kapitālisma laikmets ir beidzies. Buržuāzija ir mirusi, jo tā nav spējīga realizēt savu galveno principu – attīstību. Krievijā sekos laikmets, kas balstīsies uz nacionālisma, patriotisma un sociālisma sintēzi, kad katrs minētais elements funkcionēs jaunā kvalitātē.

Gribas ticēt – vismaz vienā teritorijā lavīna ir nodārdējusi, un cilvēki ir sākuši rūpēties par jaunu dzīvi, precīzāk – vēlas atgūt cilvēcisko stāju. Latvijas mentālajā kontekstā tas izklausās neticami.

Saprotams, arī Krievijā ir izaugusi amerikāņu projektu rijēju paaudze. Tā izkalpīgi atstrādā saņemtos miljardus. Taču Krievijā netriumfē masu fenomenu segmentācija. Visās jomās ir sastopamas izcilas personības – Kremlī, valdībā, baznīcā, zinātnē, augstskolās, biznesā, pašvaldībās, medijos, garīgajā kultūrā. Krievijā ir izveidotas lieliskas universitātes ar ļoti modernām studiju programmām. Krievijā tāpat kā Ķīnā no Rietumiem mājās atgriežās profesori, augstas klases speciālisti, zinātnieki. Un varbūt principiāli vērtīgākais – Krievijā ir cilvēki, kas pilnā mērā izprot un atzīst notikušo traģēdiju aizvadītajos 20 gados. Tie ir cilvēki, kuriem pirmajā vietā ir valsts suverenitāte un valsts iedzīvotāju liktenis.

2012 marts